

Heilige Huisjes

een tijdpad
door de oude stad

CULEMBORG
700

1318 | 2018

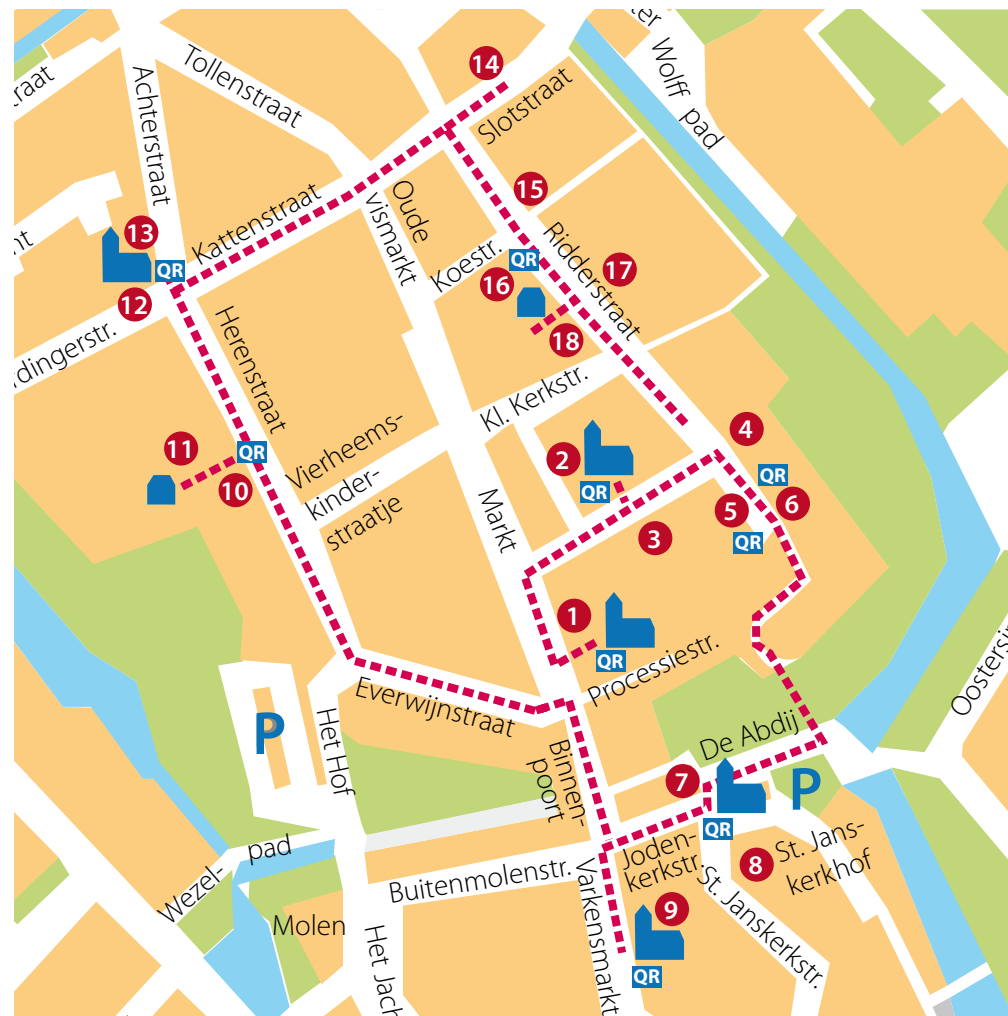
Heilige Huisjes
een tijdpad door de oude stad

De Wandeling

1, 2, 3 juni - 8, 9, 10 juni - 15, 16, 17 juni

QR-codes op de route

Meer informatie via de app (QR-code)

Dit moet u doen om de QR-codes met uw smartphone te kunnen lezen (scannen):

Ga voor iPhone naar de AppStore en voor Android apparaten naar de PlayStore. Zoek naar 'QR-reader' en installeer de gevonden app.

Met de QR-codes die overal op de route zijn aangebracht kunt u meer informatie krijgen. De QR-codes staan aangegeven op de bovenstaande kaart. U vindt ze op de route bij: (1) de ingang van de Sint-Barbarakerk, (2) Grote of Barbarakerk, enz.

Start en informatiepunt - uit de RK Sint-Barbarakerk naar rechts - daarna rechtsaf

RK. Sint-Barbarakerk (1) - Grote of Barbarakerk (2)

1. De RK Sint-Barbarakerk

De RK Sint-Barbarakerk is gebouwd als vervanging van het Waterstaatskerkje in de Papenhoek. Op 4 december 1886, de naamdag van de Heilige Barbara, is de kerk ingewijd. De kerk is ontworpen door Van Genk en gebouwd in de neogotische stijl. Naast baksteen is er gebruikgemaakt van natuursteen. De kerk is gemeentelijk monument. In 1991 is de kerk gerestaureerd.

Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over de geschiedenis van de Katholieke Kerk in Culemborg, het orgel (1861), het Taberbakel (1825), het schilderij 'De Genadestoel' (1628), gebrandschilderde ramen met de werken van barmhartigheid.

2. Grote of Barbarakerk

In 1280 bouwde Hubert van Beusichem, heer van Culemborg op de plaats van de huidige Barbarakerk een kapel die hoorde bij de kerk van Beusichem. In 1310 werd de kapel afgescheiden van Beusichem en een zelfstandige parochiekerk. De kerk werd in 1410 vergroot. In 1421 werd het Barbarakapittel gesticht. In de regeerperiode van Vrouwe Elisabeth werden de zijbeuken verbreed en het Noordertransept en

Sacristie (Librije) toegevoegd tot het gebouw zoals we dat nu kennen. In 1578 wordt de Barbarakerk protestants. De Reformatie is dan een voldongen feit. Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over de Barbarakerk en de Reformatie, 13 panelen met informatie over alle kerken in Culemborg, het graf van Catharina van Dussen, het Verhofstadorgel, het koororgel, restanten van de beeldenstorm, fotocollage van kerkschatten uit de middeleeuwen.

Uit de Grote Barbarakerk links - bij de Ridderstraat rechtsaf - onder de poort door - om het Stadskantoor - over de brug rechtsaf naar de 'Synagoge'

Dekenije (3) - RK pastorie (4) - Poort seminarie (5) - Kapel en Papenhoek (6) - Synagoge/Nederlands Gereformeerde kerk (7)

3. Dekenije

Bij het verlaten van de Barbarakerk ziet u aan de overkant de Dekenije. Hier woonde tot aan de Reformatie in 1578 de deken van het kapittel.

4. RK pastorie

In het verlengde van de Grote Kerkstraat ligt de RK pastorie. De benedenruimte is nog in gebruik, de etages zijn verbouwd tot appartementen.

5. Poort seminarie

Rechts staat de toegangspoort naar het voormalige Aartsbisschoppelijk kleinseminarie (gebouwd in 1853). Op de poort ziet u het wapen van bisschop Zweissen. Hij was de eerste bisschop nadat in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland was hersteld (na eeuwen van protestantse overheersing).

6. Kapel en Papenhoek

Links van de poort staat de kapel van het seminarie. Het is in 2013 na tientallen jaren leegstand verbouwd tot appartementencomplex. Op de plaats van het stadskantoor stond het seminariegebouw. Het al verlaten seminariegebouw waarin inmiddels de Hogeschool Utrecht gevestigd was, brandde in 1976 vrijwel geheel af. In 1999 verrees op de fundamenten van de Hogeschool het huidige stadskantoor. Het terrein werd na de Reformatie de Papenhoek genoemd. Hier stond een schuilkerk met pastorie en kloppenschooltje.

7. Voormalige Synagoge (nu Nederlands Gereformeerde kerk)

De voormalige synagoge is in 1867 gebouwd. Vanaf 1790 stond er ook al een synagoge. Het gebouw is zoals gebruikelijk gericht op Jeruzalem. Langs de boog op de ingang staat de Hebreeuwse tekst: (Jesaja 56:7): 'Want mijn huis zal een gebedshuis genoemd worden voor alle volken'. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Duitse bezetter de synagoge als stal gebruikt. Op 1 juni 1950 werd de voormalige synagoge ingewijd tot de Nederlands Gereformeerde kerk. Het gebouw is in 1983 geheel gerestaureerd. Voor het hek van de synagoge bevindt zich een herinneringstegel aan de in de Tweede Wereldoorlog omgekomen Joden. Bezienswaardigheden zijn onder andere: de Joodse kerkschatten uit de voormalige synagoge, expositie over de Joodse geschiedenis.

Via het St. Janskerkhof en de Jodenkerkstraat linksaf naar de Varkensmarkt

St-Janskerkhof (Pleintje)/(8) - Oud-katholieke kerk van H.H. Barbara en Anthonius (9)

8. Sint-Janskerkhof

Het Sint-Janskerkhof (Pleintje) hoorde oorspronkelijk bij het dorp Lanxmeer. Hier stond in 1140 al een kerkje. Toen dat te klein werd bouwde men in 1340 een nieuwe kerk, de Sint-Janskerk. Na de Reformatie werd de kerk aan de protestanten gegeven. Zij hadden echter genoeg aan de Barbarakerk. Zo kwam de kerk leeg te staan en werd zelfs als paardenstal gebruikt. Ze werd in de 19e eeuw afgebroken. Het kerkhof bleef wel in gebruik. Pas in 1868 werd de nieuwe begraafplaats aan de Achterweg aangelegd.

9. De Oud-katholieke kerk

De huidige Oud-katholieke kerk werd in 1834 gebouwd en was na de Reformatie de eerste katholieke kerk die met toestemming van koning Willem I weer mocht worden gebouwd. In 1723 werd de kerk afgescheiden van Rome en werd oud-katholiek. Naast de kerk staat de pastorie. Hierachter bevond zich de schuilkerk voor de parochianen van de Nieuwstad. Waar nu de tuin is (achter de pastorie) stond vroeger de schuilkerk. De tuinmuur is de oorspronkelijke zijgevel van de kerk. Bij het ronde venster was de toegangspoort.

Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over het ontstaan van de Oud-katholieke kerk in Culemborg, kerkschatten vanaf de middeleeuwen, de preekstoel en communiebank (17e eeuw), een monumentaal orgel.

Terug - onder de Binnenpoort door - naar links - bij de Herenstraat naar rechts - halverwege naar links

Refugie (10) - Elisabethweeshuis (11)

10. Refugie

In het grote witte gebouw naast de poort van het Weeshuis was in de 16e eeuw een refugie gevestigd van de Norbertijnen van de Abdij Van Mariënwaerd.

11. Het Elisabethweeshuis

Het Elisabethweeshuis is in 1560 gebouwd uit de nalatenschap van Vrouwe Elisabeth. Via de jongensvleugel (bibliotheek) is de oorspronkelijke kapel bereikbaar. In het museum hangt het prachtige drieluik van de Culemborgse schilder Jan Deijs. Het is een kopie van het drieluik dat in de Barbarakerk hing en bij de Beeldenstorm in 1566 werd verwoest. Ook zijn in het museum de kerkschatten te vinden uit de drie Barbarakerken. Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over het ontstaan van het Weeshuis, kerkschatten van de Lutherse kerk, RK Sint-Barbarakerk en Grote of Barbarakerk, het Drieluik van Jan Deijs, de Memorietafel met Elisabeth van Culemborg.

Uit het Weeshuis linksaf de Herenstraat vervolgen
Lutherse kerk (12) - Pietersgasthuis (13)

12. Lutherse kerk

De Evangelisch-lutherse gemeente kerkte oorspronkelijk in het kasteel. In het rampjaar 1672 werd het kasteel door de Fransen uitgewoond. Graaf Georg Frederik van Waldeck Pyrmont liet de leegstaande kapel van het Pietersgasthuis inrichten als lutherse kerk voor hem en zijn hofhouding. In 1839 is de oude kerk vervangen door het huidige gebouw.

Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over het ontstaan van de Lutherse kerk in Culemborg, foto's van het avondmaalzilver (17e eeuw), twee lutherse symbolen (de zwaan als windwijzer op de toren en een de Lutherroos bij de ingang).

13. Pietersgasthuis

Naast de Luthers kerk staat nog een deel van het Pietersgasthuis uit 1422.

Van het Pietersgasthuis oversteken en via de Kattenstraat naar de Slotstraat - rechtsaf de Ridderstraat in - op driekwart kunt u het binnenterrein van de Marokkaanse moskee bereiken via een smalle steeg

Slotstraat 12 (14) - Ridderstraat 8 (15) - voormalige christelijke gereformeerde kerk (16) - Mariakroon (17) - Marokkaanse moskee (Taqwa) (18)

14. Slotstraat 12 was jarenlang het kerkelijk centrum (Het Kompas) van de Hervormde gemeente. Het oudste gedeelte van het pand (links) maakte deel uit van het Drostenhuis.

15. Ridderstraat 8 was de voormalige pastorie van de daarachter in 1896 gebouwde gereformeerde kerk. In 1973 werd de Open Hof aan de Beethovenlaan in gebruik genomen.

16. Voormalige christelijke gereformeerde kerk

Op de hoek van de Ridderstraat en de Koestraat staat de voormalige christelijke gereformeerde kerk. Het jaartal 1834 verwijst naar de afscheiding van de Nederlands Hervormde kerk. Het kerkgebouw is van 1868. Het huisje ernaast is de voormalige kosterwoning.

17. Voormalige pensionaat Mariakroon

Links staat het voormalige pensionaat Mariakroon van de vrouwencongregatie J.M.J. Het is verbouwd tot jongerenappartementen.

18. Moskee van de Marokkaanse gemeenschap

Tegenover Mariakroon staat de moskee van de Marokkaanse gemeenschap (Taqwa).

Tot 1982 was dit gebouw in gebruik als meisjesschool St. Jozef, die ook door de zusters J.M.J. werd geleid. Op dit moment zijn de plannen voor een nieuwe moskee op de voormalige locatie van het zwembad in een vergevoerd stadium.

Bezienswaardigheden zijn onder andere: expositie over ontstaan Marokkaanse en Turkse moskee, 3D-animatie van het toekomstige Islamitisch Centrum (met Marokkaanse moskee) op de locatie van het voormalig zwembad, diverse gebruiksvoorwerpen.

Uit de steeg naar rechts - einde wandeling.

De wandeling

Wij nodigen u uit om te genieten van muziek en kennis te nemen van de rijke geschiedenis van de stad en haar religieuze verleden op

1, 2 en 3 juni - 8, 9 en 10 juni - 15, 16 en 17 juni

De kerken, museum en moskee zijn open op:
vrijdagmiddag van 13.00 - 17.00 uur, zaterdag* van 10.00 - 17.00 uur
en zondagmiddag van 13.00 - 17.00 uur

Concertwandeling zondagmiddag 3, 10 en 17 juni

- Grote Barbarakerk 13.00 uur, 14.00 uur, 15.00 uur
- NGK (Synagoge) 13.00 uur, 14.00 uur, 15.00 uur
- Oud-katholieke kerk 13.00 uur, 14.00 uur, 15.00 uur
- Sint-Barbarakerk 13.00 uur, 14.00 uur, 15.00 uur
- Lutherse kerk 13.00 uur, 14.00 uur, 15.00 uur

Elke zondagmiddag om 16.00 uur een slotconcert in de Grote Barbarakerk (met alle muzikanten van die middag)

Uitgebreide informatie over de zondagen kunt u vinden op een aparte programmafolder Muziek Mozaïek van de De Roos van Culemborg of www.deroosvanculemborg.nl

Een muziekgroep of solist speelt 3 keer (een half uur) in dezelfde kerk. De wandeling kan dus op iedere plek en op elk moment worden gestart.

* op zaterdag 16 juni is de Grote Barbarakerk gesloten (huwelijk)

Organisatie Raad van Kerken Culemborg i.s.m. De Roos van Culemborg, Genootschap A.W.K.Voet van Oudheusden, de moskeeën, het Elisabeth Weeshuismuseum

Subsidies Stichting Culemborg 700, Cultuurfonds Culemborg, Buurtpanel, Stichting Elisabeth Weeshuis

Illustraties uit diverse bronnen, waarvoor onze dank

Vormgeving Peter Steutel: logo, informatiemateriaal en banniers;

Bureau Bassa: Tijdlijn en boekwerk

Techniek Anton Overweel

Op vertoon van deze folder 'De Wandeling' krijgt u korting op de toegangsprijs voor het Elisabeth Weeshuismuseum (met museumkaart gratis).